

מראי מקומות- בבא בתרא קס"א

(ג) ודלמא סימנא בעלמא הוא דשווי- ע' בריטב"א בגיטין (פז:) שכ' בשם רבו דגם היכא דשווי' סימן צריך לכתוב "עד", אבל הביא דאיכא מ"ד דהיכא דשווי' סימן אי"צ לכתוב עד. וע' במדרכי כאן (תרמ"א) דג"כ משמע מדבריו דהיכא דכ' סימן אין צריך לכתוב עד. ובביאור החילוק בין חתימת שמו לסימן, כ' החתם סופר בגיטין (שם) דשאני סימן משמו, דפעמים דאדם כותב שמו באקראי, וכל זמן שאינו פורט "פלוני בן פלוני" איננו אלא כתיבה בעלמא, ואין כוונתו לחתום שמו דוקא, ולכן צריך לכתוב עד. משא"כ היכא דכ' סימן, אותן אינשי לאו דרכם לכתוב סימנם סתם, וא"כ אין צריך לכתוב עד, דודאי כוונתו לחתום.

(ד) מר זוטרא אמר למה לך כולי האי, וכי- הביא הרשב"ם מר' חננאל דאע"ג דמר זוטרא תי' כן, מ"מ קי"ל כר' הונא, שהרי אי' במתני' לעיל (קס.) דר' חנינא בן גמליאל אומר דמקושר שכתבו עדיו מתוכו כשר, מפני שיכול לעשותו פשוט. ולפי ר' ירמי' דבמקושר עדיו מלמטה למעלה חותמין, לא יתכן להעשות המקושר לפשוט. והק' הר"ש מדשווי, הא מה דתנן מקושר שחתמו עדיו מתוכו, היינו שחתמו מלמטה, דאל"כ, אלא אמרי' ד"מתוכו" היינו דומה חנה שחותמים לאחריו כשחותמים במקושר כתקונו, א"כ גם לר' הונא לא יתכן להכשיר פשוט שחתמו בפנים בין שיטה לשיטה, שאינו כתיקון חכמים.

(ה) כל מקושר שאין עדיו כלין בשיטה אחת פסול- פי' הרשב"ם, שאינו יכול לא להוסיף בסוף השטר, שהרי אין חתימתם כנגד ההוא תוספת, וגם לא למיגז ולקצר רעיותא דבסוף השטר, דאי גיז חד מן העדים גיז כולהו. ויש לעי', ומה בכך, הרי סכ"ס כמו דיכול לגזז א' מהם ויהי' כשר, כן אם יגזז כולם יהי' השטר כשר ב"בן פלוני עד". וכ' הריטב"א דהביאור הוא דבכה"ג אמרי' ב"ד מאי דקמא דאתרמיא כלהו סהדי שלא כ' א' מהן שמו (וכזה כ' תוס' ג"כ). וע"ש מש"כ להק' על פי'

(א) ולירמי' בר אבא וכו', ליחוש דלמא כתיב מגואי מאי דבעי- הביא הרשב"ם מר' חננאל דיש לחוש שמא כתיב מגואי מאי דבעי, ואע"פ שאין עדים עוד כנגדו, ניחוש שמא יטעון דבאמת הי' רוצה להרבות בעדים טפי, כנגד הכתב, אלא דלא נזדמנו לו. אבל הרשב"ם עצמו לא פי' כן, וע"פ גירסתנו, דמבואר דבאמת החתים עדים טפי על השטר, אלא דקו' הגמ' הוא ליחוש דבאמת ימלא כל אחורי השטר בעדים, ויאמר דכדי לרבות בעדים עשה כן, דאע"פ דבעצם די בג' עדים, יטעון דהי' רוצה לפרסם הדבר טפי, וכזה דאמרי' דעדים מרובים על קשרים הוי שטר כשר, ועי"ז יהי' יכול לזייף מבפנים כנגד העדים. ואף דאין העדים המוסיף עדים כשרים, מ"מ לא יהי' צריך לקיים אותם עדים, וכמש"כ תוס', דיכול לקיים בשלשה שלמעלה. והק' הריטב"א על פי' ר' חננאל, למה לא אמרי' דכך תקנו רבנן, שיהיו צריכין עדים כנגד כל הכתב, ואף דלא נזדמנו לו להביא עדים, מ"מ כך הוא הדין, דאם אין עדים מספיקין, השטר פסול. ותי' דקו' הגמ' הוא דהיכי תקון רבנן הכי, הא זמנין דמתרמי הכי בדרך אמת, דבאמת לא נזמנו לו עדים, ולמה יתקנו רבנן מילתא שיפסל שלא כדין.

(ב) ודלמא בשמי' דאבוה חתם- הק' המרומי שדה, מהו החשש, האם יש לחוש שהב"ד מכשירין שטר מספק, ומהו הצד לחוש לכלום. ותי' דלכאור' צ"ל דקו' הגמ' הוא דסכ"ס יש לחוש שמא הדבר יבא לידי קלקול, דהיינו במקום דידוע דעד זה פעמים חותם בשמא דאביו, וא"כ אם הוא יחתום בתורת עד (ובשם שלו), יהי' בעל השטר יכול לזייף השטר (דאז שפיר יקיימו ב"ד השטר, כיון דיכולים לסמוך דחתם עד זה בשם אביו). וע"ע בקובץ שעורים (תק"צ), דכ' דלעולם תולין להכשיר השטר, אפי' בצד רחוק, דכן הוא הדין דשטר, דנעמידנו על חזקת כשרות, וא"כ אם הי' רגיל לחתום כן, יש לחוש דעשה

כן עכשיו, וממילא נכשיר השטר [אולם לכאור' ק' לומר כן, דא"כ מהו תירוצ' הגמ' דלא שביק איניש שמי' דידו' וחתים בשמי' דאבוה, הרי כל הציור הוא דמירי באופן כזה, וצ"ע].

זה, ופי' באו"א. ובשטמ"ק בשם תוס' פי' בשי' הרשב"ם דאין העדים חותמים שמותם בשוין בדיוק, וכי גאיז תיבה משם הראשון, א"כ קוצץ יותר או פחות משם השני, ויהי' החתך ניכר (וכע"ז פי' המהרש"א [על תוס'] בדעת הרשב"ם, אלא דכ' שאין שמות העדים שוין, ולכן לא יכול לגזז השורה בענין שלא יהי' ניכר). וגם הוא חולק על פי' הרשב"ם, וכ' דלדבריו הרי עיקר התירוץ חסר מן הספר, ולכן פי' באו"א.

(ו) **כל המחקין כולן צריך שיכתוב ודין קיומיהון- כ' הרשב"א** בשם מקצת רבותיו, דמה דנקט הגמ' מחקין דוקא, ולא כ' גם התליות, דהא ודאי גם התליות צריך לכתוב ודין קיומיהון, וכמו דאי' בסוף קס: , היינו משום דהתליה שאינן מקוימת אינה פוסלת כל השטר, אלא שאין למדין ממנה, משא"כ מחק שאינה מקיימת פוסלת כל השטר. ולכן י"ל דהכי קאמר, צריך שיכתוב קיומיהון של כל המחקין, דאל"כ כל השטר פסול. אבל הרשב"א עצמו חולק ע"ז, וס"ל דגם המחקין אינן פוסלין כל השטר, אלא דאין למדין ממנה, וע"ש לראיותיו. וכוונת הגמ' דצריך לכתוב קיומיהון במחקין, היינו רק כדי שיהי' יכול ללמוד ממנה, אבל אפי' בלא"ה שאר השטר כשר. ובעצם הגמ' הי' יכול לומר קיומיהון ג"כ, וחדא מינייהו נקט.

(ז) **וצריך שיחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה- כ' הרמב"ן** (קסב.) דאם לא החזיר מה שכ' בשיטה אחרונה, אבד מה שכתב באותה שיטה אחרונה, אבל אין פוסלין כל השטר, שכיון שאין למדין ממנו, ממילא אין כאן לחוש לזיוף, והרי נעשה כתיקון חכמים. אולם ע' בתוס' בעמוד א' (ד"ה וניחוש) דנקט שם לדבר פשוט דאם אינו מחזיר מענינו של שטר בשיטה אחרונה, השטר פסול [ואולי משום דסוף סוף לא נעשה כתיקון חכמים].